

Třídní učitel

Ondřej Petříř

Úvod

Téma jsem si vybral, protože ze své zkušenosti vím, že třídní učitel je člověk, o kterém se během studia často mluví, ale nikdo vám nepřiblíží, v čem práce třídního učitele spočívá. Pojem třídní učitel zná ze svého studia asi každý, ale co všechno tato práce obnáší a zda je student po dokončení studia připraven tuto činnost vykonávat, je otázka, se kterou bych se pokusil poradit začínajícím kolegům a vytvořil jsem tedy „manuál pro začínajícího třídního učitele“. Sám jsem třídním učitelem teprve druhý rok a třídu jsem „zdedil“ po kolegovi, který přešel učit na jinou školu. Článek tedy bude spíše z pohledu začínajícího třídního učitele. Ze začátku jsem vnímal třídního učitele pouze jako člověka, který od dětí vybírá omluvenky a uvolnění z výuky, řeší problémy s chováním žáků a ke konci školního roku plánuje třídní výlet. Velmi rychle jsem byl vhozen do reality a zjistil jsem, že mě mimo jiných věcí čeká např. starost o třídní fond, třídnické hodiny, tvorba individuálních vzdělávacích plánů pro žáky s poruchami učení a obava každého začínajícího učitele – třídní schůzky neboli „rodičák“. Proto bych rád všem začínajícím kolegům poskytnul jakýsi návod, jak se ze všech těchto činností „nezbláznit“.

Třídní fond

Starost o třídní fond je asi jedna z nejsnazších úloh, které má třídní učitel. Pokud si dobře rozumíte s Excelem, máte v podstatě vyhráno. Jedná se pouze o vedení přehledu, za co byly utraceny peníze z třídního fondu. Toto vyúčtování se předkládá ke kontrole rodičům a pro orientaci slouží i samotnému učiteli.

Třídnické hodiny

Vedení třídnických hodin pro mne byl oříšek. Když jsem do školy chodil já, na třídnických hodinách se většinou řešily omluvenky a chování problémových žáků. Dnes jsou třídnické hodiny, kromě již zmíněných problémů, zaměřeny na soudržnost dětí ve třídě, vzájemnou spolupráci, respekt a hlavně na prevenci proti šikaně a kyberšikaně. K tomu slouží spousta metodik, které vám většinou při nastoupení přepošle nějaký zkušenější kolega, popřípadě jsou k nalezení na Internetu. Mě osobně se osvědčilo pár her, které bych tu rád popsal.²

Podpisovka

Podpisovka je hra, která se hodí k seznámení žáků v nově vzniklé třídě.

Postup: 1. Každému žákovi předejte jeden formulář s 20 políčky. Políčka obsahují názvy vlastností, dovedností nebo jiné charakteristiky (např.: najdi někoho, kdo ví kolik je 25:5, kdo má rád psy, bydlí na vesnici, atd.).

2. Úkolem žáků je najít v co nejrychlejším čase spolužáky, kteří dané charakteristiky splňují, a sehnat do příslušného políčka jejich podpisy. U každého políčka musí mít žáci alespoň jeden podpis spolužáka.

3. Ten, kdo bude mít všechna políčka podepsaná, se posadí na své místo.

4. Až všichni žáci techniku dokončí, přejděte k reflexi. Lze k ní využít následující otázky:

Jak jste spokojeni s výsledkem? Která políčka se vám zdála nejsnazší k vyplnění? Proč myslíte, že to bylo snadné? U kterých políček jste naopak nevěděli, na koho ze spolužáků se obrátit? U kterého políčka máte nejvíce podpisů? Je někdo, kdo nějakou vlastnost také splňuje, a přitom není v políčku u nikoho podepsaný? Dozvěděli jste se o nějakém spolužákovi něco nového? O kom a co? Zjistili jste, že máte s někým společného něco, o čem jste dříve nevěděli?

Při vyhodnocování hry kontrolujte, zda žáci podepsaní u dané vlastnosti vlastnost splňují. Žáci, kteří mají málo vyplněných polí, si mohou pole během vyhodnocování doplňovat.

Počítám s tvou pomocí

Hra má pomoci sblížit se žákům z různých skupin ve třídě. Ke hře je potřeba si připravit papírky s čísly.

Postup: 1. Žáci budou pracovat ve trojicích. Na samolepicí štítky napište čísla pro každou trojici tak, aby byl součet tří čísel roven 100 (např. 1, 29, 70 nebo 23, 26, 51). Pokud máte ve třídě takový počet žáků, který neumožňuje rozdělení do trojic, upravte součty, např. v jednom případě budou mít součet 100 čísla čtyři. Štítky s čísly náhodně promíchejte.

2. Postavte žáky do kruhu zády k sobě. Všichni žáci zavrou oči.

3. Na čelo nalepte každému žákovi samolepicí štítek s jedním náhodným číslem.

4. Žáci otevrou oči a volně se pohybují po třídě (vymezeném prostoru).

5. Jejich úkolem je bez mluvení vytvořit trojice tak, aby součet jejich čísel byl roven stu (případně upozorněte na to, že bude jedna čtveřice).

6. Mluvení je zakázáno po celou dobu realizace techniky.

7. Hra končí, když se všechny trojice najdou.

Častým problémem u hry je, že děti nedodržují pravidlo nemluvit. V tom případě hru zastavte, znovu pravidlo zopakujte, a ve hře pokračujte. Děti motivujte, aby hru nevzdávali, když se jim nevede najít svojí trojici.

Pavučina vztahů

Hra na zlepšení vztahů ve třídě, která má dětem pomoci si předat pozitivní zpětnou vazbu a zlepšit vztahy ve třídě. Ke hře je potřeba klubíčko vlny.

Postup: 1. Posad'te žáky na židlích tak, aby tvořili kruh.

2. Poté uchopte počátek provázku klubíčka a pošlete je některému ze žáků spolu s poselstvím, které je vhodné doplnit vysvětlením, komu a proč klubíčko posíláte.

3. Poselství může znít např. takto: „Klubíčko posílám Martině a přeji jí, aby zůstala vždycky tak usměvavá, jako je teď.“

4. Příjemce klubíčka zahákne nebo si omotá začátek provázku kolem prstu, aby vytvořil napnutou linku s tím, od koho klubíčko přijal.

5. Poté jej stejným způsobem pošle dalšímu žákovi.

6. Nakonec je celá skupina propojena sítí.

Pozorujte, co si děti posílají za poselství. Pokud dítě neví, jaké poselství předat spolužákovi, požádejte ostatní, aby mu poradili.

Tvorba individuálních vzdělávacích plánů

Definice: „Individuální vzdělávací plán (IVP) je podpůrným opatřením, pomůckou k lepšímu využití a rozvoji předpokladů dítěte. Umožňuje dítěti pracovat podle jeho schopností a vlastním tempem bez ohledu na učební osnovy. Smyslem IVP není hledat úlevy, ale určit aktuální úroveň schopností a dovedností dítěte, na niž může začít pracovat, a najít možnosti, jak tuto úroveň posunout dál. IVP zároveň reflektuje, jaké možnosti podpory může nabídnout dítěti jeho škola. Dříve byl IVP využíván u dětí se zdravotním postižením, které byly vzdělávány formou individuální či skupinové integrace. Novela vyhlášky č. 73/2005 přinesla možnost poskytnout v odůvodněných případech individuální vzdělávací plán i dětem se zdravotním či sociálním znevýhodněním.“ (Pekárková, 2017)¹

Tvorba individuálních vzdělávacích plánů pro mne byla velkou neznámou, naštěstí mi pomohli zkušenější kolegové. Učitel má k dispozici zprávy z pedagogicko-psychologické poradny, které prokonzultuje se speciálním pedagogem a společně

vytvoří „náštel“ individuálního vzdělávacího plánu. Tento náštel prodiskutuje třídní učitel s učitelem předmětu, na který dítě IVP má, a společně IVP dovedou do finální verze. Takto shrnuté vypadá IVP jako ne příliš náročná věc, realita je trochu jiná. Tvorba IVP je časově velice náročná, obzvlášť pokud IVP děláte poprvé.

Třídní schůzky

Třídní schůzky neboli „rodičák“ je zvlášť pro začínajícího třídního učitele velkou neznámou a obávaným strašákem. Sám si vzpomínám na své první třídní schůzky, kdy jsem měl půl hodiny před začátkem nutkání před rodiči prchnout. Co mi pomohlo toto nutkání potlačit, byly rady kolegů, které jsem dostal pár dní předem. Poradili mi, abych přišel do třídy, představil se, na tabuli napsal své jméno a kontakt na sebe (email, telefonní číslo), řekl, co jejich děti učím, a poté přešel k dalším problémům. Nakonec samozřejmě nesmím zapomenout na to, pro co všichni rodiče přišli, tedy prospěch jejich dítěte z jednotlivých předmětů. Abych na nic nezapomněl, připravil jsem si prezentaci, ve které jsem rodiče seznámil s problémy ve třídě, stavem třídního fondu a nápadem na třídní výlet. Pokud víte, že děti mají špatný prospěch z nějakého předmětu, pokuste se s kolegou, který předmět učí, dohodnout, aby na chvíli na třídní schůzky dorazil. V mé třídě měly děti problémy s prospěchem z fyziky. Kolegyně, která děti učila, se sama nabídla, že se mnou na třídní schůzky půjde. S rodiči si vyjasnila, proč mají děti špatný prospěch, a všichni odcházeli spokojeni a s návrhem, jak mohou děti známky vylepšit. V druhém pololetí děti už s fyzikou problémy neměly. Musím říct, že v mé třídě nemám s rodiči problémy. Všichni jsou vstřícní a vždy, když je třeba jejich dítě trochu zklidnit, se s nimi dá v klidu domluvit. Pokud ale takové štěstí nemáte, obecně platí, že je lepší s rodiči jednat s chladnou hlavou. Můžete se poradit o situaci se zkušenějším kolegou nebo vedením školy. Pozvěte si rodiče na konzultaci, na kterou si přizvete zkušenějšího kolegu, který vám v jednání s rodiči pomůže. V případě, že problémy pokračují, domluvte si schůzku u vedení školy, kde si s rodiči vyjasníte problémy, které mají s vámi nebo s jiným vyučujícím.

Třídní výlet

Plánování třídního výletu je jedna z nejtěžších věcí, která vás ke konci školního roku čeká. Zařídit, aby všechny děti byly s výletem spokojené, se zdá být nemožné. Zkuste děti na třídnické hodině nechat, aby se dohodly, kam chtějí jet, a uvidíte, jaký vypukne boj. Jeden by chtěl strávit pár dní turistikou, další by se chtěl flákat na chatě s mobilem v ruce a velká fanyanka vodní kanoistiky bude chtít jet blízko místa, kde se zrovna koná mistrovství ČR. Je opravdu těžké se zavděčit všem. Nakonec třídě oznámíte, že pojedete do Špindlerova Mlýna na 4 dny a absolvuje tu několik turistických výletů po okolí. Třída je z části nadšená, z části otrávená a částí je to tak nějak jedno, hlavně že se někam jede. Po návratu z výletu jsou děti nadšené, třídní kolektiv o kousek více stmelенý a vy rádi, že jste to přežili, žádné z rozjívěných dětí nezabíli a všechny v pořádku předali rodičům. K pořádání třídních výletů mám jen dvě rady. Po čase děti

poznáte a odhadnete výlet, který by se mohl většině třídy líbit. Druhá rada se týká termínu. Datum zkuste zamluvit co nejdříve. Pokud budete s termínem otálet, může se vám stát, že vaše vyhlédnuté místo bude od poloviny dubna do konce července zabrané.

Závěr

Co říci závěrem? Doufám, že manuál bude novým třídním učitelům alespoň trochu k užitku. Snažil jsem se přiblížit hlavní problémy, které mohou noví třídní učitelé mít a doplnit je vlastními zážitky. Snažte se mít stále aktuálně vyúčtovaný třídní fond. Na třídnické hodiny vřele doporučuji druhý odkaz ve zdrojích, kde je spousta aktivit, které můžete vyzkoušet. Vybral jsem jen pár, které jsem sám použil, a u dětí se setkaly s kladným ohlasem. Co se týká IVP, opravdu doporučuji se poradit se zkušenějším kolegou nebo si vzít k ruce nějaké IVP, které měl žák s podobnými problémy. Na třídní schůzky doporučuji prezentaci, která vám pomůže na nic důležitého nezapomenout, a nebýt z rodičů zbytečně vyplašený. Co se týče chování k žákům ve třídě, nesnažte se být jejich kamarádi, děti toho většinou zneužívají. Jste jejich učitel, ne kamarád. Buďte přísní, ale spravedliví a děti vás budou mít rády a respektovat vás. Všem začínajícím třídním učitelům přeji bezproblémové děti i rodiče, skvělé kolegy, kteří jsou ochotni poradit a pomoci, a vstřícné vedení školy.

Zdroje:

1. PEKÁRKOVÁ Simona. Individuální vzdělávací plán (IVP). In: *Varianty.cz* [online]. © 2017 [cit 9. 9. 2017]. Dostupné z: <https://www.varianty.cz/slovnicek-pojmu/81-individualni-vzdelavaci-plan-ivp>
2. ŠMEJKALOVÁ, Radka; SCHMIDOVÁ, Kateřina. Třída v pohodě aneb aktivity po podporu dobrých vztahů mezi žáky. In: *Scio.cz* [online]. © 2015 [cit 9. 9. 2017]. Dostupné z: https://www.scio.cz/download/skoly/Zdarma_materialy/Napadnik_pro_podporu_dobrych_vztahu_ve_tride.pdf